

Universiteit
Leiden
The Netherlands

LXX Isaiah 24:1-26:6 as interpretation and translation : a methodological discussion

Angelo Cunha, W. de

Citation

Angelo Cunha, W. de. (2012, March 15). *LXX Isaiah 24:1-26:6 as interpretation and translation : a methodological discussion*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/18588>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/18588>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/18588> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Angelo Cunha, Wilson de

Title: LXX Isaiah 24:1-26:6 as interpretation and translation : a methodological discussion

Issue Date: 2012-03-15

SAMENVATTING

De Septuaginta van Jesaja (LXX Jesaja) wordt evenals LXX Job en LXX Spreuken gekenmerkt door grote en somtijds opmerkelijke verschillen met de Hebreeuwse (Masoretische) tekst van het desbetreffende boek. Deze studie wil een methodische bijdrage leveren tot de analyse van deze verschillen. Voortbouwend op het werk van Ziegler en anderen beoogt het proefschrift aan te tonen dat de vertaler kennelijk een specifieke interpretatie van een gedeelte als Jes 24:1 – 26:6 in zijn hoofd had alvorens hij zijn vertaling aan papier (papyrus) toevertrouwde. Vandaar de titel: “LXX Isaiah 24:1 – 26:6 as *Interpretation and Translation.*”

Hoofdstuk 1 biedt een uitvoerige beschrijving van de geschiedenis van het onderzoek dat sinds het einde van de 19de eeuw aan LXX Jesaja gewijd werd. Uit dit overzicht wordt duidelijk dat het onderzoek zich heeft ontwikkeld van een sterke focus op de Vorlage, de Hebreeuwse tekst gebruikt door de vertaler, naar aandacht voor de stijl van het vertalen, en vervolgens naar de inhoud (exegese, theologie, ideologie) van de vertaling. Dit alles roept de vraag op welke benadering van LXX Jesaja de voorkeur verdient. In overeenstemming met Toury en anderen wordt betoogd dat de vertaling als ‘product’ meer aandacht verdient dat vaak het geval is. Daarbij zullen twee specifieke vragen in deze studie centraal staan: (1) Zijn bij het zoeken naar een ‘higher level’ interpretatie (exegese, theologie) uitsluitend de zogeheten ‘vrije’ vertalingen belangrijk of gaat het om een combinatie van vrije en letterlijke vertalingen? (b) Vormen vrije en letterlijk vertaalde passages een coherent geheel?

Als tekst is gekozen voor LXX Jes 24:1-26:6. Dit gedeelte wordt in sterke mate gemarkeerd door het thema van ‘stad’ / ‘steden’. De opzet van de studie is tweeledig: Deel 1 biedt gaat in op de relatie tussen de Griekse en Hebreeuwse tekst en doet dit door middel van een gedetailleerde vergelijking tussen beide. Deel 2 bevat een analyse van de Griekse tekst als zodanig, met een bijzondere aandacht voor specifieke lexicale keuzes.

Deel 1 omvat de hoofdstukken 2 (Jes 24), 3 (Jes 25) en 4 (Jes 26:1-6). Doel van dit deel is om de verschillen tussen LXX en MT

gedetailleerd te bespreken en de lexicale keuzes van de vertaler te noteren. Opvallende keuzes en weergaven zijn onder andere, de term οικουμένη voor 'aarde', 'wet' voor 'wetten' (24:8), 'de arrogantie en rijkdom van de goddelozen' voor 'het rumour van de uitgelatenen' (24:10), 'elke stad' of 'steden' voor 'stad' in het enkelvoud (24:10; 25:2), 'arm volk' voor 'sterke natie' (25:5).

Deel 2 omvat de hoofdstukken 5 (Jes 24), 6 (Jes 25) en 7 (Jes 26:1-6). Anders dan in deel 1 worden hier de betreffende gedeelten uit LXX Jesaja als 'product', als tekst op zich, onderzocht. Een nadere analyse van de woordkeus in LXX laat zien dat deze gedeelten, in onderdelen als ook als geheel, een coherente tekst vormen. Vrije weergaven en letterlijke vertalingen gaan hand in hand zoals met name blijkt uit de woordkeus.

In LXX Isa 24 vallen de noties van onheil voor de goddelozen, en heil voor de vromen in het oog. De goddelozen blijken diegenen te zijn die als de groten der aarde, de koningen der aarde, als ook als de rijken worden aangeduid. Deze groep verwerpt de 'wet' en dit leidt tot 'goddeloosheid' op aarde. De 'overgeblevenen' op aarde (in 24:16 zonder equivalent in MT; zie ook 24:6) vormen een andere groep; zij worden positief getekend. Hun leider is iemand die 'de vrome' wordt genoemd (24:16).

Een nauwgezette lezing van LXX Jes 25 leidt (eveneens) tot de conclusie dat deze tekst, die in de verzen 2-8 in hoge mate van MT afwijkt, een eigen samenhang vertoont. Ook hier gaan 'vrije' en 'letterlijke' weergaven van termen hand in hand zoals blijkt uit specifieke lexicale keuzes. Drie verschillende groepen kunnen onderscheiden worden in deze tekst: (a) de onderdrukkers, samen met uitdrukkingen als 'de stad van de goddelozen', de 'sterke steden'; hun ondergang is bezig zich te voltrekken, in overeenstemming met God's plan (25:1); (b) de onderdrukten, met termen als het 'arme volk', 'elke nederige stad'; (c) de 'wij' in de verzen 5, 9-10; ook zij worden onderdrukt, maar anders dan de tweede groep gaat het hier om een groep in Zion. De komende bevrijding van de tweede groep wijst vooruit naar de redding van de derde groep, te weten van hun onderdrukkers in Zion.

Het gedeelte van LXX Jes 26:1-6 wordt gekenmerkt door twee contrasterende ideeën: enerzijds, God zal een sterke stad vestigen die zal fungeren als bron van bevrijding voor een 'rechtvaardig volk', en anderzijds, God zal 'versterkte steden' vernietigen. In het licht van 25:2 (met 'de stad van de goddelozen' als verwijzend naar Babylon) gaat het hierbij om het rijk van Babylon. Buiten de groep van de onderdrukkers kunnen twee groepen worden onderscheiden: de 'zij' in 26:1, die met de wij-groep in Zion (Jes 25) gelijkgesteld kunnen worden, en 'het volk dat gerechtigheid betracht' van wie gezegd wordt dat zij de 'sterke stad' zullen binnengaan.

Hoofdstuk 8 biedt een samenvattende bespreking van belangrijke thema's in LXX Jes 24:1-26:6. Anders dan in MT verraadt LXX een sterke interesse in het thema '(versterkte) steden' (meervoud; MT enkelvoud). Bedoeld zijn steden van onderdrukkers; een van de steden wordt als 'de stad van de goddelozen' aangemerkt. Daartegenover is er sprake, in Jes 25, van 'steden van onderdrukte mensen' (voor 'steden van gewelddadige naties' in MT) en van 'nederige steden' (niet in MT), verwijzend naar degenen die onderdrukt worden. Verder is daar 'de sterke stad' van Jes 26.

Een ander belangrijk thema betreft de onderscheiden groepen, tenminste vier in aantal, die in LXX Jes 24-26 onderscheiden kunnen worden: (a) de goddelozen, de machtigen, rijken, op aarde, zij die de wet verwerpen of buiten werking stellen. Onheil voor hen betekent heil voor: (b) de groep aangeduid als 'arm'; (c) de 'rest'. Onheil van de 'goddelozen' houdt ook hoop op redding in voor (d) 'de vrome' (enkelvoud), een gestalte die met de 'vrome' uit Jes 11:2 gelijkgesteld kan worden.

Er is tevens sprake van een relatie tussen het thema 'steden' en 'goddelozen'. Belangrijk is in dit verband Jes 25:2, maar ook binnen Jes 24:8-12 is er een duidelijk verbinding tussen beide onderwerpen aanwijsbaar: de arrogantie en rijkdom van de goddelozen zullen ophouden, want hun steden zullen worden verwoest.

Een zorgvuldige lezing van LXX Jes 24:1 – 26:6 leidt tot de conclusie dat de samenhang binnen dit gedeelte naar een specifieke interpretatie van deze tekst wijst. Kennelijk had de vertaler voor hij zijn

tekst vertaalde globaal gezien een bepaalde duiding van de Jesaja-tekst in gedachten. Benaderingen van LXX Jesaja beperken zich vaak tot een vergelijking tussen LXX en MT op woord niveau en besteden nauwelijks aandacht aan de Griekse tekst als zodanig. Deze studie pleit voor een benadering die aan beide aspecten recht doet. Een analyse van LXX Jesaja als 'product' is belangrijk voor een goed verstaan van verschillen tussen LXX en MT. Dit houdt in dat een verklaring voor de verschillen eerst ten volle kan worden behandeld na een zorgvuldige lezing van de Griekse tekst als product. Hoewel in dit proefschrift zo nu en dan een verklaring voor een 'afwijking' in LXX wordt geboden, is een nadere analyse van de verschillen binnen LXX Jes 24:1 – 26:6 een zaak van verder onderzoek. Dit geldt ook voor vragen met betrekking tot de historische context van de vertaling. De vraag of the Griekse tekst refereert aan groepen en personen in de tijd van zijn vertaler (bijv., Verwijzen 'de stad van de goddelozen' [Babylon] en 'de steden' naar de Seleucidische macht?), is eveneens buiten beschouwing gelaten omdat een antwoord op deze vraag niet gegeven kan worden zonder een studie van andere passages in LXX Jesaja.